

ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ՅԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱԿՈՐՄԱՆ
ԵՆԹԱԿԱՆՈՒ ՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ
2023

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հ Ե Տ Ա զ զ Ն Ո Ւ Ա Վ Կ Ա Ն Ա Չ Խ Ա Տ Ա Ն Ք ` Ո Ր Ը Ն Տ Ա Ն Ի Ք Ի
Ի Ո Վ Ե Ք Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն , Կ Ո Ն Փ Լ Ի Կ Տ Ն Ե Ր Ո

Ա ռ ա թ կ ա ` Ք Ի Մ Ի Ա

Հ Ե Տ Ա զ զ Ն Ո Ւ Ա Վ Կ Ա Ն Ա Տ Ո Ւ Գ Ի Ն ` Մ Ա Չ Ի Ն Յ Ա Ն
Ս Ո Ւ Ա Ն Ա Ն Ա

Ո Ւ Ա Ո Ւ Մ Ն Ա Կ Ա Ն Ի Ա Ս Տ Ա Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն ` Մ . Խ Ո Ր Ե Ն Ա Գ Ո Ւ
Ա Ն Վ Ա Ն Ի 143 Ի Ի Մ Ն Ա Կ Ա Ն Ղ Ա Ր Ո Գ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
Գլուխ 1: Ընտանիքի հոգեբանություն, կոնֆլիկտ	
1.1 Ընտանիքի հոգեբանական նկարագիրը	5
1.2 Կոնֆլիկտ	8
Գլուխ 2: Ընտանեկան կոնֆլիկտների տեսակները և դրանց հիմնական պատճառները: Երեխայի՝ որպես անձի ձևավորումը կոնֆլիկտային ընտանիքներում:	
2.1 Ընտանեկան կոնֆլիկտների տեսակները և դրանց հիմնական պատճառները	11
2.2 Երեխայի՝ որպես անձի ձևավորումը կոնֆլիկտային ընտանիքներում	14
Եզրակացություն	16
Օգտագործված գրականություն գրականություն	17

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Թեմայի արդիականությունը՝ կայանում է նրանում, որ յուրաքանչյուր ընտանիք կազմված է անդամներից, ինչպես նաև նրանց միջև գոյություն ունեցող կապերից ու փախհարաբերություններից: Ծնողները հաճախ սխալներ են գործում երեխաների հանդեպ դաստիարակության հարցում: Ծնողները շատ ջանք ու էներգիա են վատնում նրավորա, որ իրենց երեխաներն ունենան ամենալավը: Ընտանիքում համերաշխություն մթնոլորտը կարևոր է զավակների մեջ սիրելի ու կարողություն սերմանելու համար: Ծնողների սերը զավակների հանդեպ չափազանց կարևոր է, սակայն այն չպետք է այնքան ուժգին լինի, որ վերածվի տիրելի ու ցանկության: Պետք է երեխաներին ինքնուրույնություն ձեռք բերելու հնարավորություն տալ: Երեխայի սոցիալականացման գործընթացն առաջին հերթին ընթանում է ընտանիքում՝ սոցիալական դերերի, արժեքների յուրացման և սեփական վերաբերմունքը մշակելու, անհատական առանձնահատկություններն իրագործելու միջոցով: Ընտանեկան կյանքը մշտապես հարթ ու սահուն չէ: Ամուսինների միջև հնարավոր են նաև վեճեր, որոնք կարող են ընդգրկել ընտանեկան կյանքի ամենատարբեր ոլորտները՝ հաղորդակցում, նյութական բարեկեցություն, երեխաների դաստիարակություն, ազատ ժամանակի կազմակերպում, հետաքրքրություններ և այլն: Շատ հոգեբանների կարծիքով՝ ամուսինների միջև վեճերն ու անհամաձայնությունները ծագում են նրանցից որևէ մեկի որոշակի պահանջների անբավարարվածության հետևանքով: Հետևաբար, դպրոցական կյանքում ծագող խնդիրների նկատմամբ երեխայի վերաբերմունքի մեջ գերակշռող մաս են կազմում ընտանեկան միջավայրում ձեռք բերած

սոցիալական դիրքորոշումները:

Բոլոր ժամանակներում էլ ընտանիքում տարբեր պատճառներով ծագել են կոնֆլիկտներ: Հաճախակի կոնֆլիկտներն ազդում են ընտանիքի հոգեբանական մթնոլորտի վրա, քայքայում հարաբերությունները, ընտանիքի անդամների մեջ առաջացնում սթրես, վարվածություն, տհաճ հոգեվիճակներ: Ընտանեկան կոնֆլիկտների արդյունքում առաջին հերթին տուժում են երեխաները, որոնք ունենում են անձնային զարգացման խեղաթյուրումներ և վարքի խանգարումներ:

Հետազոտող թյան նպատակը՝ ընտանեկան կոնֆլիկտներին ուսումնասիրումն է և դրանց ազդեցությունը սովորողների ուսումնական գործունեության վրա:

Հետազոտող թյան խնդիրներն են՝

- ✓ ուսումնասիրել կոնֆլիկտները ամուսնական գոլջգերի միջև,
- ✓ վերլուծել ծնող-երեխա, երեխա-երեխա, ուսուցիչ-ծնող, ուսուցիչ-երեխա հարաբերություններում առաջացող կոնֆլիկտները,
- ✓ ուսումնասիրել և վերլուծել կոնֆլիկտները ընտանիքի այլ անդամների հետ:

Հետազոտող թյան օբյեկտը՝ 10-14 տարեկան սովորողների, ծնողների և ուսուցիչների միջև առաջացող կոնֆլիկտներին ուսումնասիրությունն է:

Հետազոտող թյան առարկան՝ 10-14 տարեկան երեխաներն են և նրանց ծնողները:

Գործնական նշանակությունը: Հետազոտող թյան արդյունքները հնարավորություն են ընձեռում միջին տարիքի դպրոցականների հետ աշխատող մանկավարժներին, ծնողներին իրատեսություն ճանաչել և գնահատել կոնֆլիկտներին հետկապված երեխայի վախի, տագնապի դրսևորումները, արդյունավետ կազմակերպել դրանց կանխարգելման գործընթացը:

Գլ ու խ 1: Ընտանիքի հոգեբանություն,
կոնֆլիկտ

1. Ընտանիքի հոգեբանական նկարագիրը

Ընտանիքի հոգեբանությունը՝ որպես հոգեբանության մի առանձին ճյուղ, ուսումնասիրվել է բազմաթիվ հոգեբանների կողմից: Ինչպես հայտնի է ժամանակակից գրականությունից ընտանեկան կյանքի նախապատրաստելու կարևոր ուղղություններից մեկն այն է, որ աղջիկներն ու պատանիները հասկանան, որ ամուսնությունը ոչ թե ընտանեկան երջանկությունն էր տրեւելու ավարտն է, այլ նրա սկիզբը: Յուրաքանչյուր երիտասարդ մինչ ամուսնանալը պետք է տեղեկացվի, թե ինչին կարող է նա բխվել ամուսնական կյանքի ընթացքում: Եվ որպեսզի ընտանիքը լինի բարեհաջող, ապա բոլոր պատկերացումները պետք է լինեն համատեղ, որպեսզի ամուսիններից յուրաքանչյուրի վարքը չհակադրվի մյուսի պատկերացումներին: Չուղեկներն ենք դերերը և՛ կնոջից, և՛ ամուսնուց պահանջում են ընտանիքում տնտեսումը, երեխաների հանդեպ պատասխանատվությունը: Հասարակության համար կարևոր է ոչ միայն ամուսնության կայունությունն փաստը, այլև ներընտանեկան հարաբերությունների որակը, դրանց խանգարումների հետևանքները: Շատ էական է համարվում ընտանիքում անդամների միջև աֆեկտիվ

կապերը: Միջանձնային հարաբերությունները սուբյեկտներին փոխադարձ պատրաստակամություններն ունենալի փոխգործողությունների տիպին: Հոգակալ կայունությունը պայմանավորված է ամուսինների զգացմունքներով (սեր, համակրանք, հարգանք): Որպես կանոն, երեխաները ծնողների գործերը և առօրյան դարձնում են ավելի հաճելի: Ծնողների վերաբերմունքն իրենց երեխաներին կատմամբ շատ դեպքերում տարբեր է: Այժմ երեխաներով շատ ընտանիքներում կարելի է տեսնել, որ մեծերին հարգում են, իսկ փոքր երեխաներին երես են տալիս: Միջին տարիքի երեխաներին, որոնց մոռանում են, հիմնականում ավելի և՛ ավ մարդիկ են դառնում: Ընտանիքը կարելի է բնութագրել որպես պատմականորեն կոնկրետ հարաբերությունների համակարգ ամուսինների միջև, որպես փոքր սոցիալական խումբ, որի անդամները կապված են ամուսնական կամ ազգակցական հարաբերություններով, կենցաղի ընդհանրություններ և փոխադարձ բարոյական պատասխանատվություններ, և որի սոցիալական անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հասարակության բնակչության ֆիզիկական և հոգևոր վերարտադրության պահանջմունքով: Դեռևս Արիստոտելն է նշել. □Ընտանիքը հասարակության բջիջն է □¹: Այսինքն հասարակությունը, հետևաբար նաև պետությունը, կարող են առողջ լինել, եթե առողջ և կայուն է ընտանիքը: Իսկ ե՞րբ է ընտանիքը առողջ: Ընտանիքի հոգեբանության մասնագետները գտնում են, որ հոգեբանորեն առողջ է այն ընտանիքը,

---

¹<https://areghovhannisyan.wordpress.com/2019/12/20/%D5%A8%D5%B6%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB%D6%84%D5%AB-%D5%B0%D5%B8%D5%A3%D5%A5%D5%A2%D5%A1%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6/>

որում հոգալիս փոխարարությունները
ձևավորված ու կայուն են թե՛ ամուսինների, թե՛
ծնողների ու երեխաների միջև: Այսինքն
առողջ ընտանիքում տիրում է դրական
բարոյահոգեբանական մթնոլորտ:

**Ընտանիքից է կախված մարդու
ճակատագիրը:**

**Ընտանիքը բնության
գլոխագործոցներից է»:**

**Երջանիկ է այն մարդը, ով երջանիկ է իր
ընտանիքում:
Սերը հայրենիքի նկատմամբ սկսվում է
ընտանիքից:**

Ընտանիքը ամուր պատնեշ է:

2

Ընտանիքում ձևավորվում են երեխայի
բնավորությունը, ինքնագիտակցությունը,
ինքնագնահատականը, բարոյական
պատկերացումները, սոցիալական
դիրքորոշումները, երեխան յուրացնում է վարքի
կանոնները, տեղի է ունենում անձի
սոցիալականացում:

Վերջին ժամանակներում ընտանեկան

² <https://multiurok.ru/files/es-ew-im-entanik-e.html>

հարաբերություններն էական փոփոխություններին
են ենթարկվել: Ավելացել է բջջային
ամուսիններից և երեխաներից կազմված
ընտանիքների թիվը: Փոխվել են ընտանիքում
ամուսինների ֆունկցիաները, նրանց
արժեհամակարգը, վերաբերմունքը երեխաների
նկատմամբ, դաստիարակություն մեթոդները:

1. 2 Կ ո ն Ֆ լ ի կ տ

Բ ո լ ո թ ժ ա մ ա ն ա կ ն ե թ ու մ է լ ը ն տ ա ն ի ք ու մ տ ա թ բ ե թ պ ա տ ճ առ ն ե թ ո վ ծ ա գ ե լ ե ն կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ն ե թ : Յ ա ճ ա խ ա կ ի կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ն ե թ ն ա գ դ ու մ ե ն ը ն տ ա ն ի ք ի հ ո գ ե բ ա ն ա կ ա ն մ թ ն ո լ ո թ տ ի վ թ ա , ք ա յ ք ա յ ու մ հ ա թ ա բ ե թ ու թ յ ու ն ն ե թ ը , ը ն տ ա ն ի ք ի ա ն դ ա մ ն ե թ ի մ ե ջ առ ա ջ ա գ ն ու մ ս թ թ ե ս , լ ա թ վ ա ծ ու թ յ ու ն , տ հ ա ճ հ ո գ ե վ ի ճ ա կ ն ե թ : Ը ն տ ա ն ե կ ա ն կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ն ե թ ի ա թ դ յ ու ն ք ու մ առ ա ջ ի ն հ ե թ թ ի ն տ ու ժ ու մ ե ն ե թ ե խ ա ն ե թ ը , ո թ ո ն ք ու ն ե ն ու մ ե ն ա ն ձ ն ա յ ի ն գ ա թ գ ա գ մ ա ն խ ե դ ա թ յ ու թ ու մ ն ե թ և վ ա թ ք ի խ ա ն գ ա թ ու մ ն ե թ : Շ ա տ կ ա թ և ո թ է ու ս ու մ ն ա ս ի թ ե լ ը ն տ ա ն ե կ ա ն հ ա թ ա բ ե թ ու թ յ ու ն ն ե թ ու մ տ ե դ ի ու ն ե գ ո դ տ ե դ ա շ ա թ ժ ե թ ը , ը ն տ ա ն ե կ ա ն կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ն ե թ ի առ ա ջ ա գ մ ա ն պ ա տ ճ առ ն ե թ ը և դ թ ա ն ց ա գ դ ե գ ու թ յ ու ն ը ե թ ե խ ա յ ի ա ն ձ ի ն ե թ դ ա շ ն ա կ ձ և ա վ ո թ մ ա ն վ թ ա : Գ ո յ ու թ յ ու ն ու ն ի <<կ ո ն Ֆ լ ի կ տ>> հ ա ս կ ա գ ու թ յ ա ն մ ի ք ա ն ի ս ա հ մ ա ն ու մ :

Բ . Մ . Ռ ե բ ու ս ը կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ը բ ն ու թ ա գ թ ու մ է ո թ պ ե ս մ ա թ դ կ ա ն ց գ ի տ ա կ ց ու թ յ ա ն մ ե ջ մ ի մ յ ա ն ց հ ա ն դ ե պ հ ա կ ա դ ա թ ձ ու դ ղ վ ա ծ և ա ն հ ա մ ա տ ե դ ե լ ի մ ի տ ու մ ն ե թ ի բ ա խ ու մ ` կ ա պ վ ա ծ բ ա ց ա ս ա կ ա ն ս ու թ հ ու գ ա կ ա ն ա պ թ ու մ ն ե թ ի հ ե տ »³:

Ը ս տ Ա . Վ . Ս ե թ գ ե յ չ ու կ ի ` կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ը ա ն հ ա տ ն ե թ ի ա ն հ ա մ ա տ ե դ ե լ ի ն պ ա տ ա կ ն ե թ ի , հ ե տ ա ք թ թ ու թ յ ու ն ն ե թ ի , դ ի թ ք ո թ ո շ ու մ ն ե թ ի , կ ա թ ծ ի ք ն ե թ ի , հ ա յ ա ց ք ն ե թ ի բ ա խ ու մ է »⁴:

Ի տ ա թ բ ե թ ու թ յ ու ն Ռ ե բ ու ս ի և Ս ե թ գ ե յ չ ու կ ի ` Ա . Մ . Ս տ ո լ յ ա թ ե ն կ ո ն կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ը բ ն ու թ ա գ թ ու մ է ո չ թ ե ո թ պ ե ս բ ա խ ու մ , ա յ լ հ ա կ ա ս ու թ յ ու ն .

□ Կ ո ն Ֆ լ ի կ տ ը ե թ կ ու և ա վ ե լ ի մ ա թ դ կ ա ն ց (խ մ բ ե թ ի) մ ի ջ և ս ու թ և դ ժ վ ա թ լ ու ծ վ ո դ հ ա կ ա ս ու թ յ ու ն է , ո թ ը

³ Ребус Б.М. Психологические основы управления школой. – Ставрополь.: СГПИ.

⁴ Сергейчук А.В. Социология управления. – СПб.: Бизнес-пресс, 2002.

բնուութագրվում է հակամարտությամբ, հակասող կողմերի կողմից ուժեղ միջոցների փոխադարձ կիրառմամբ՝ հակառակ կողմին հաղթելու նպատակով»⁵:

Ընտանեկան կոնֆլիկտների հիմքում ընկած է ամուսինների նպատակների և հետաքրքրությունների օբյեկտիվ տարբերությունները, որը հարաբերությունում ընդունվում է որպես հակադրություն:

6

Ընտանեկան անբավարարվածության վիճակն առաջանում է կոնֆլիկտային իրավիճակների արդյունքում, որոնցում դրսևորվում է

⁵ Столяренко А.М. Общая и профессиональная психология. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 382с.

⁶ <https://www.aravot.am/2020/11/27/1155232/>

տարածայնություն տվյալ անհատի վերաբերյալ, սպասումները և նրա իրական կյանքի միջև: Կոնֆլիկտից կոնֆլիկտ, կուտակվելով, այսպիսի անբավարարվածությունը արտահայտվում է հոգական պոռթկումներում և հիստերիկ դրսևորումներում, որոնց հաճախականացումը կարող է լրջորեն խաթարել ընտանիքի ամրությունը: Ընտանիքում ծնողը, ուսուցիչը կարող է կոնֆլիկտներ ունենալ տարբեր տարիքի երեխաների հետ: Պատճառը ծնողի՝ երեխայի տարիքային և հոգեբանական առանձնահատկությունները չգիտակցելն է, դաստիարակության ձևերին չտիրապետելը, երեխայի մտադրությունները չհասկանալը, նրան մշտապես փոքր և անկարող մարդ համարելը: Մի տարիքային փոփոխություն անցումն ուղեկցվում է ճգնաժամով, որը միշտ էլ, որ սահուն է ընթանում: Ըզնաժամը կարող է լարվածություն առաջացնել հարաբերություններում՝ հատկապես երեք տարեկանում և դեռահասության տարիքում: Մեծ թվով կոնֆլիկտներ են առաջանում դեռահասության տարիքում, ինչը պայմանավորված է դեռահասների հոգեբանական, ֆիզիկական և սեռական կյանքում տեղի ունեցող փոփոխություններով: Դեռահասությունն ինքնին համարվում է ճգնաժամային տարիք, և այս տարիքային փոփոխում առավել կարևոր են ընտանեկան ջերմ հարաբերությունները, փոխադարձ վստահությունը, հարգանքը, փոխըմբռնումը: Այս տարիքային փոփոխում հաճախ է առաջանում հայրեր և որդիներ խնդիրը: Մի դեպքում դեռահասն սկսում է համեմատել ի դեպի ական ծնողի իր պատկերացումներն իրական ծնողների հետ և տեսնում է, որ հսկայական տարբերություն կա ի դեպի ական և իրական ծնողների միջև: Մյուս

դեպքում դեռահասը, որի մոտ սկսվել է ֆիզիկական բուռն զարգացման և սեռական հասունացման գործընթաց, սկսում է իրեն մեծ համարել և բոլորից պահանջել, որ իրեն վերաբերվեն ինչպես մեծի: Բոլոր դեռահասները, առանց բացառության, ունեն այդ ձգտումը: Այն ծնողները և ուսուցիչները ովքեր շարունակում են դեռահասին վերաբերվել փոքր երեխայի նման, ունենում են լուրջ խնդիրներ: Այսպիսով՝ ցանկացած ընտանիքում և ընտանիքից դուրս, վեճերն ու կոնֆլիկտներն անխուսափելի են, ուստի յուրաքանչյուր մեծահասակ ամուսնական զույգ պետք է սթափ գիտակցի, որ պատասխանատվություն է կրում ձևավորելու և դաստիարակելու առողջ երեխա:

Գլ ու խ 2: Ընտանեկան կոնֆլիկտները տեսակները և դրանց հիմնական պատճառները: Երեխայի՝ որպես անձի ձևավորումը կոնֆլիկտային ընտանիքներում:

2. 1 Ընտանեկան կոնֆլիկտները տեսակները և դրանց հիմնական պատճառները

Սոցիալ-հոգեբանական հետազոտությունները հնարավորություն են տալիս առանձնացնել ընտանեկան կյանքում առաջացող կոնֆլիկտները 4 տեսակ.

1. Ներանձնային-պետք է նշել, որ այն մարդը, որն ունի ներքին կոնֆլիկտներ, հաճախ սխալ է գնահատում շրջապատի մարդկանց և տեղի ունեցող իրադարձությունը: Արդյունքում տեղի է ունենում հոգեբանական ճնշում և հնարավոր է ներանձնային կոնֆլիկտը վերափոխվի միջանձնային կոնֆլիկտի:

2. Միջանձնային-կոնֆլիկտը ծագում է 2 կամ ավելի մարդկանց միջև: Միջանձնային կոնֆլիկտն առաջանում է մարդկանց համատեղ աշխատանքի ժամանակ և ծագում հակադրություններ լուծման ժամանակ: Նման կոնֆլիկտի լուծումը կախված է մարդկանց զարգացման մակարդակից:

3. Անհատական-խմբային կոնֆլիկտը առաջանում է այն ժամանակ, երբ անհատի նպատակը, վարքը չի համապատասխանում խմբի նորմերին:

4. Միջխմբային կոնֆլիկտ-այս դեպքում կարող է տեղի ունենալ բախում տարբեր խմբերի նպատակների, վարքի միջև: Կոնֆլիկտային գործունեության հիմքում ընկած են՝

ա) գործունեության բնույթը (հարձակվողական, պաշտպանողական, չեզոք)

բ) ակտիվության կոնֆլիկտներ (սիրո կորուստ, կապվածություն, կոպտություն, խանդը, կյանքին տարբեր հայացքներով նայելը)

գ) ներքին կոնֆլիկտ (դավաճանություն, մեկ այլ

մարդու հանդեպ նոր զգացում): Ընտանեկան կյանքը միամբողջ գիտություն է, որը շատ բարդ է և անըդիատ զարգացող, քանի որ երկու ճակատագրեր միացել են և դարձել ընդհանուր երկու աշխարհներ: Անհրաժեշտ է ապրել ընդհանուր հոգսերով, հաջողություններով:

Ներընտանեկան անբարենպաստ փոխհարաբերություններն առաջացման հիմնական և ավելի հաճախ հանդիպող պատճառներն են կոնֆլիկտներն են ընտանիքի անդամների միջև: Ընտանիքի անդամների միջև միշտ առկա է պայքար հանուն իշխանություն, հանուն որոշումներ կայացնելու իրավունքի: Օրինակ, ծնողի և երեխայի միջև որոշակի պայքար է առաջանում, թե տարբեր խնդիրների շուրջ ով է վճիռ կայացնելու: Միջամուսնական կոնֆլիկտների առաջացումն ավելի հավանական է

դառնում հետևյալ պայմանների առկայության դեպքում կամ հետևյալ պատճառներով.

1. սեփական ես-ինչանակալիություն, կարևորություն պահանջում ենք, չբավարարվածություն, ամուսիններից մեկի սոցիալական դիրքի ցածրացում,
2. դրական հոլդաբերի, պահանջում ենք, չբավարարվածություն, քնքշանքի հասկանալու և փոխըմբռնման բացակայություն և այլն,
3. ցածր կրթամակարդակ
4. աշխատանքի բացակայություն և ֆինանսական դժվարություններ
5. կախվածություն ծնողների ընտանիքներից:

Ընտանիք կազմելիս հարկավոր է հաշվի առնել նաև այն, որ տղամարդկանց օրգանիզմի վերջնական ձևավորումը տեղի է ունենում 25 տարեկանում, իսկ կանանց օրգանիզմի վերջնական ձևավորումը՝ 18-20 տարեկանում: Բացի այդ, տղամարդկանց սեռական

հակոՒմն ավելի երկար է պահպանվում, քան կանանց :
Ուստի, կենսաբանական տեսանկյունից ցանկալի է,
որ զույգ կազմելիս տղամարդը լինի տարիքով
ավելի մեծ, որպեսզի սեռական կյանքում լինի
ներդաշնակություն :

Գոյություն ունեն նաև այնպիսի ընտանիքներ,
որտեղ բավականին բարձր է կոնֆլիկտայնություն
աստիճանը, խաթարված է ընտանիքի անդորրը,
միջանձնային հարաբերություններում առկա է
լարվածություն :Դրանք են .

- ներոտիկ ընտանիքներ, որտեղ զույգի մոտ
նկատվում են տագնապայնություն բարձր մակարդակ,
քնի խանգարում, ագրեսիվություն ,

- ճգնաժամային ընտանիքներ, որտեղ ամուսինները
թշնամբար են տրամադրված միմյանց նկատմամբ,
հաշվի չեն առնում միմյանց հետաքրքրոյ-
ությունները, հակված չեն փոխզիջման ,

- պրոբլեմային ընտանիքներ, որտեղ առկա
խնդիրներ, կյանքի ծանր պայմաններ
արդյունքում ընտանիքը հայտնվում է անկայուն
վիճակում :

Ըստվիճակագրական տվյալներ ընտանեկան
կոնֆլիկտներ հիմնական պատճառը հաղորդակցման
կուլտուրայի, փոխադարձ վստահության,
քաղաքավարության, ուշադրության,
բարյացակամության, նրբազգացության
բացակայությունն է :

2. 2 Երեխայի՝ որպես անձի ձևավորումը

Կոնֆլիկտային ընտանիքներում

Ցանկացած կոնֆլիկտ երեխան կարող է ընկալել որպես սիրո քաղցր պայտեր, անգամ օբյեկտիվ քննադատությունը կամ սխալ վարքագծի մատնանշումը՝ ուղղված իր հասցեին: Յետևաբար ծնողներին վեճերը սիրո քաղցր պայտեր, հոլսահատություն, անպաշտպանություն, տագնապի զգացման հիմք կարող են հանդիսանալ: Երբեմն հայրն ու մայրն ուրիշների մոտ ձևացնում են՝ երջանիկ են և հաշտ, իսկ տանը լիովին հակառակ պատկերն է լինում: Ծնողներին կողմից հարգանքի կամ սիրո ծայրահեղ տարբերվող ցուցադրությունների դեպքում երեխան ծնողներին վերագրում է անարդարության, ստախոսության հատկանիշներ և կասկածում է ծնողներին՝ իր հանդեպ սիրուն, ազնվությանը, նվիրվածությանը, առաջանում է հիասթափություն, և աշխարհի հանդեպ ձևավորում է կասկածամիտ վերաբերմունք: Սա խաթարում է հարաբերությունները կառուցման հմտությունների ձևավորումը, կարող է առաջ բերել շեղվող վարքագիծ:

Ի հարկե, հարաբերություններն առանց կոնֆլիկտի հնարավոր չեն: Խնդիրը կոնֆլիկտների լուծման տարբերակների, հոլզականություն դրսևորումների չափի մեջ է: Մարդիկ տարբեր են, խառնվածքներն ու արձագանքները՝ նույնպես: Կոնֆլիկտային իրադրության մեջ կարևոր է յուրաքանչյուրի դերը: Երեխաներն իրավունք ունեն արտահայտել իրենց կարծիքը և որոշակի դեր խաղալ խնդրի լուծման գործում: Դա կարող է լինել մեկ նախադասություն, օրինակ՝ «ինձ դուր չի գալ իսայս իրավիճակը» կամ «ես վատեմ զգում, երբ ձեզ տեսնում

եմ այսպիսին»: Սակարող է տանել լիցքաթափման, իրադրությունը գիտակցաբար մոտենալուն: Պատահում է նաև, որ երեխաների կարծիքը անտեսվում է, ընտանիքի անդամները գտնվում են սուր կոնֆլիկտային իրադրություն մեջ, և երեխային սթրեսից խուսափելու համար մնում է պարզապես հեռու կանգնել իրադրությունից: Իհարկե, այս դեպքում էլ անտարբերություն է առաջանում: Ելքը մեծահասակների գիտակցական մոտեցումն է: Երեխան, որը մշտապես գտնվում է լարված, սթրեսային վիճակում, ունենում է ծանր բնավորություն, չի կարողանում կապեր հաստատել հասակակիցների և մեծահասակների հետ, ունենում է ոչ ադեկվատ, ցածր ինքնագնահատական:

Ընտանիքն ամուր է այն ժամանակ, երբ զույգերի միջև ստեղծված են բարիդրացիական հարաբերություններ, երբ ազատ քննարկվում են տարբեր թեմաներ, երբ ամուսիններն ունեն ընդհանուր հետաքրքրություններ, ընդունակ են ապրումակցման, զիջող են և, ամենակարևորը, երբ ընտանիքի հիմքում սերն է:

Եզրակացություն

Հետազոտական աշխատանքի ընթացքում ևս մեկ անգամ համոզվեցինք, որ ընտանիքը բաց համակարգ է և ցանկացած ընտանիքում տեղի ունեցող վեճերն ու կոնֆլիկտները, որոնք անխուսափելի են, շատ մեծ ազդեցություն են թողնում այդ ընտանիքում ապրող երեխաների հոգեբանության վրա: Ուստի յուրաքանչյուր ամուսնական զույգ պետք է գիտակցի, որ լուրջ պատասխանատվություն է կրում առողջ երեխա ձևավորելու և դաստիարակելու գործում: Ցանկացած ընտանիքում անհրաժեշտ է կոնֆլիկտներին թիվը հասցնել նվազագույնի և ստեղծել խաղաղ ու հանգիստ մթնոլորտ: Ընտանիքում համերաշխության մթնոլորտը կարևոր է զավակների մեջ սիրելու կարողություն և սերմանելու համար:

Մարդիկ իրենց բնույթով շատ տարբեր են թե՛ գաղափարներով և թե՛ ցանկություններով, ուստի կոնֆլիկտներն ու կոնֆլիկտային իրավիճակները մշտապես են: Հետևաբար, պետք է խուսափել դրանցից, անհրաժեշտ է բաց ճակատով առնչվել: Կոնֆլիկտներին հաղթահարման տեսանկյունից անհրաժեշտ է վերլուծել և բացահայտել կոնֆլիկտը կազմող կողմերի պահանջմունքները և հնարավորության դեպքում բավարարել դրանք, հասկանալ, որ շատ հաճախ դիրքորոշումները և հետաքրքրությունները չեն համընկնում, ու կարելի է հետաքրքրություններին շրջանակներում լուծել կոնֆլիկտները:

Այն պարագայում, երբ կոնֆլիկտները ոչ մի կերպ լուծելի ենարավոր չէ, հարկավոր է այն մեղմել, ստեղծել միջավայր, որում կողմերը կուներենան համագործակցային նորմալ

փոխհարաբերոլթյոլննէր՝ անկախ նրանց միջև կոնֆլիկտի առկայոլթյոլնից :

Այսպիսով, ընտանեկան կոնֆլիկտները մեծ դեր են խաղում դպրոցում երեխայի վարքի և ուսումնառոլթյան գործընթացում, ինչպես նաև երեխաների հետ փոխհարաբերոլթյոլննէրում : Ուստի եկեք ապրենք խաղաղ, իրար սիրելով և ստեղծենք բարոյահոգեբանական նպաստավոր մթնոլորտյոլրաքանչյոլր նոր էակի ձևավորման համար և սոցիոլմի համար դաստիարակենք սոցիոլմի նլիարժեք և լիիրավան դամ :

Գրական ոլթյան ցանկ

1. <https://areghovhannisyan.wordpress.com/2019/12/20/%D5%A8%D5%B6%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB%D6%84%D5%AB-%D5%B0%D5%B8%D5%A3%D5%A5%D5%A2%D5%A1%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6/>
2. Ребус Б.М. Психологические основы управления школой. – Ставрополь.: СГПИ.
3. Сергейчук А.В. Социология управления. - СПб.: Бизнес-пресс, 2002.
4. Столяренко А.М. Общая и профессиональная психология. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 382с.
5. Վ. Խ. Միրզոյան ընտանեկան կոնֆլիկտների տեսակները և դրանց ազդեցոլթյոլնը երեխայի անձի ձևավորման վրա : ՀՏԴ 159.9
6. <https://www.aravot.am/2020/11/27/1155232/>
7. Սեդրակյան Ս.Ա. ընտանիքի հոգեբանոլթյոլննէրան : Ուրարտոլ համալս., 2010, 456 էջ :
8. В.Х. Мирзоян : Виды семейных конфликтов и их воздействие на формирование. 3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. СПб.: Питер, 2003. - 544с.
9. Лобан Н.А. Конфликтология : УМК – Минск.: Изд-во МИУ, 2008. 471с.
10. <https://multiurok.ru/files/es-ew-im-entanik-e.html>

